

توسعه فرهنگی

سازمان علمی، فرهنگی و آموزشی ملل متحد (یونسکو) دهه پایانی سده 20 میلادی را به عنوان "دهه جهانی توسعه فرهنگی" معرفی نمود و 21 ماه مه میلادی روز جهانی توسعه فرهنگی اعلام شده است. به تعبیر و برداشت کلی فرهنگ

.....

توسعه فرهنگی

سازمان علمی، فرهنگی و آموزشی ملل متحد (یونسکو) دهه پایانی سده 20 میلادی را به عنوان "دهه جهانی توسعه فرهنگی" معرفی نمود و 21 ماه مه میلادی روز جهانی توسعه فرهنگی اعلام شده است.

به تعبیر و برداشت کلی فرهنگ Culture مجموعه ای بهم پیوسته از دانش ها، آگاهی ها، باورها، ارزشها، "هنجارها، ایستارها و مهارت های لازم و ضروری برای زندگی اعضای جامعه است. بدون فرهنگ امکان ادامه زیست جوامع بشری وجود نخواهد داشت.

مطالب زیر نکاتی است در زمینه مفهوم فرهنگ یک کشور و توسعه آن:

فرهنگ

فرهنگ مفهوم پیچیده ایست که تعاریف متعدد و متنوعی از آن داده شده است. برای مدتها "فرهنگ" به مجموعه ای از فعالیت های فکری و هنری محدود می شد. و سپس تعریف نسبتاً جامع و تا حدی دقیق از فرهنگ ارائه شد اما، با وجود این تعریف صرفاً به جنبه های معنوی مساله پرداخته شده بود.

"فرهنگ ابتدایی" فرهنگ را "مجموعه پیچیده ای تعریف می کند که متضمن دانش، اعتقادات، هنرها، اخلاق، قوانین آداب و رسوم و کلیه توانایی ها و قابلیت ها و عادات مکتسبه است که انسان به عنوان عضوی از یک جامعه تحصیل می نماید."

اما به دنبال تشکیل کنفرانس جهانی فرهنگ و توسعه در مکزیکوسیتی در سال 1982 در رابطه با سیاست های فرهنگی و اعلام دهه جهانی توسعه فرهنگ از سال 1988 تا 1997 از طرف سازمان ملل مفهوم "فرهنگ" تغییر یافت. بنا به توصیه کنفرانس مزبور فرهنگ را باید در مفهوم گسترده و به منزله بافتی پیچیده و با روابطی متقابل در نظر گرفت که مجموعه ای از سنتها و دانشها و نیز شکلهای متفاوت بیان و تحقق فرد در بطن جامعه استوار است. به عبارت دقیق تر، طبق تعریف این کنفرانس فرهنگ عبارت از:

"مجموع کامل مشخصه های ممیزه روحی، مادی، فکری و عاطفی است که یک جامعه یا گروه اجتماعی را مشخص می کند. نه تنها شامل هنرها بلکه شامل اشکال زندگی، حقوق اساسی انسانی، نظامهای ارزش، سنتها و اعتقادات نیز می شود."

با ویژگی هایی که تعریف فوق برای فرهنگ جامعه یا گروه اجتماعی تعیین می کند دیگر نمی توان فرهنگ را بعد فرعی یا تزیینی توسعه تلقی کرد، بلکه فرهنگ عنصر ضروری جامعه به شمار آمده و در رابطه کلی با توسعه، نیروی درونی جامعه محسوب می شود. و می توان گفت: فرهنگ مجموعه بسیار پیچیده و گسترده ای است که انسان در جریان تکامل اجتماعی و تاریخی پدید می آورد. فرهنگ هر جامعه سطح ترقی تکنولوژی، تولید، آموزش، علم، خبر و ادبیات دوره خاصی از تحول اجتماعی را نشان می دهد.

فرهنگ ملی

فرهنگ ملی هر سرزمینی، دارای خصوصیات و ویژگی های خاصی آن سرزمین است که تحت عناصر تاریخی، جغرافیایی، مذهبی، عقیدتی و کلیه آن خصوصیات رنگ و بوی خاصی دارد و به آن ملت هویتی متفاوت از دیگران می دهد، شکل می یابد.

فرهنگ ملی از پایه های استقلال ملی است و بر مردم آن جامعه است که از فرهنگ خود همانند سرزمین خود، دفاع می کند. در طراحی برنامه های توسعه آنچه اهمیت دارد، توجه به هویت های ملی است. هیچ الگوی توسعه وارداتی را نمی توان به کار برد، مگر آنکه با ویژگی های محلی، منطقه ای و ملی هماهنگی داشته باشد، و اساساً نمی توان هیچ الگویی را تحمیل کرد.

توسعه واقعی بدون توجه به بعد فرهنگی ملی و احترام به هویت فرهنگی ملت ها تحقق نخواهد یافت. همانطور که ریموند شاسله می گوید:

"تاکید بر هویت فرهنگ (ملی)، شرط لازم حاکمیت و استقلال و شکوفایی تواناییهای فردی و توسعه هماهنگ جوامع است اقدامی است رهایی بخش، اسلحه ایست برای مبارزه در جهت نیل به استقلال واقعی، تاکید بر حفظ هویت فرهنگی یا رد هر گونه تقلید (برون گرایی) و کنار گذاردن شیوه های فکری و عملی از سنتها، تاریخ و ارزشهای اخلاقی و حفظ میراث نیاکان بدون سنت گرایی، گذشته گرایی، بی تحرکی و انزواست هویت فرهنگی درارتباط و تماس با سنتها و ارزشهای ملل دیگر نو و غنی می شود، و امکان تعالی و شکوفایی انسان را افزایش می دهد."

بنابر این تعریف، توسعه و حفظ فرآوردهای فرهنگی منطقه ای و ملی ضرورت تام دارد، چرا که فرآوردهای فرهنگی مطمئن ترین ضامن توسعه مستقل است، هویت فرهنگی را تقویت می کند و فوه خلاقیت و آگاهی مردم را نسبت به میراث فرهنگی افزایش می دهد.

در واقع سرتاسر این گستره بزرگ، کشور ما ایران را کران تا کران، فرهنگ ها و پاره فرهنگ های رنگارنگ تشکیل داده، که طی سده ها و هزاره های گذشته آداب و رسوم، باورها و سنت های آنها، تاثیرات و تاثرات زرف و گسترده ای را از هم پذیرفته اند و بافت ظریف و یکسان آن، تجلی وحدت در کثرت را معنی بخشیده است.

در این راستا مراکز آموزشی کشور بویژه وزارت آموزش و پرورش، وزارت آموزش عالی و موسسات فرهنگی و هنری کشور می بایست رسالت خطیر تقویت فرهنگ ها و پاره فرهنگ ها را در جای جای میهن اسلامی ایران با یک برنامه ریزی منسجم و دراز مدت در کنار دروس آکادمیک، مطابق با واقعیت های عینی کشور به انجام برسانند.

ناگفته پیداست، آموزش مشترک ملی، همراه با شناخت فرهنگ اقوام ایرانی، نه تنها مایه تداوم وحدت این مرز و بوم کهن می شود، بلکه درخت تناور فرهنگ و تمدن

ایران را پربارتر از همیشه خواهد کرد.

و توجه به اهدافی مانند آنچه که در ذیل آمده، محققا می تواند موجب گسترش و توسعه فرهنگ ملی اسلامی و غنی کشور ما ایران، در سطح جهان گردد:

- گسترش و تقویت مناسبات فرهنگی با ملل و اقوام مختلف به ویژه کشورهای مسلمان به منظور مبادلات فرهنگی و عرضه صحیح فرهنگ و تمدن ایران اسلامی.
- تنظیم و تقویت مناسبات فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها و سازمانهای فرهنگی جهان.
- تبیین تحولات معنوی، فکری و اجتماعی و تحولات ناشی از انقلاب اسلامی ایران.
- تقویت و تعمیق زمینه های بحث و گفتگو با مجامع و علماء ادیان الهی.
- سیاست گذاری و هماهنگی کلیه فعالیت های فرهنگی و تبلیغی در خارج از کشور.
- انجام مطالعات و تحقیقات فرهنگی بین المللی و حمایت از پژوهشهای اسلامی و ایرانی بویژه در زمینه شناخت ادیان، فرق، فرهنگ ملل و ساختار جریانهای فرهنگی در جوامع مختلف.
- شناخت جمعیت ها، انجمن ها و شخصیت های فرهنگی و مذهبی جهان.
- برگزاری گردهمانیها، جشنواره ها و نمایشگاههای فرهنگی و تبلیغی و مراسم عمومی در خارج از کشور.
- اشاعه و گسترش زبان و ادبیات فارسی و تقویت کرسیهای زبان فارسی و ایران شناسی.
- تشکیل سمینارها و کنفرانس های علمی و اجرایی به منظور هماهنگ ساختن نظرات و تبادل امکانات شیعیان در زمینه های مختلف.